

Protocol intake en signalering (hoog)begaafdheid Innoord

Dit protocol dient als voorbeeld of leidraad voor scholen binnen Innoord. Het is opgesteld in samenwerking tussen het bovenschoolse leerteam (hoog)begaafdheid en het Expertisecentrum Innoord. Het kan één op één worden overgenomen of worden aangepast naar eigen wens en invulling van de school. Wanneer scholen leerlingen met een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong op tijd signaleren, kunnen de verantwoordelijke leerkrachten deze leerlingen aanspreken op het juiste niveau zodat ze voldoende zelfvertrouwen en een gezond zelfbeeld kunnen ontwikkelen. Onderpresteren en een vaste mindset worden hiermee voorkomen en de behoeften van de leerlingen zullen beter bediend kunnen worden. Bij de signalering zijn de leerling, ouders, groepsleerkracht, ib-er en eventuele (hoog)begaafdheidsspecialist betrokken. Dit protocol beschrijft een minimum aantal stappen dat gezet moet worden in de signalering, maar biedt ook opties om de signalering uitgebreider en dus op een hoger niveau te kunnen uitvoeren. Zowel in verband met gebruiksgemak als de mogelijk beperkte financiële middelen van scholen, is er gekozen om gebruik te maken van Knappe Kleuters¹, een signaleringsinstrument voor kleuters, en de Quickscan van www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl voor de leerlingen vanaf groep 3. Het staat scholen natuurlijk vrij om te kiezen voor uitgebreider signaleringsinstrument zoals het DHH-PO² of SIDI-PO³. Het protocol bestaat uit de volgende onderdelen:

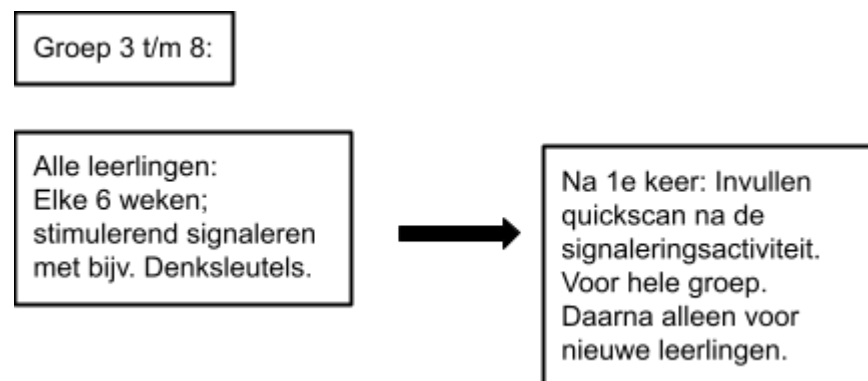
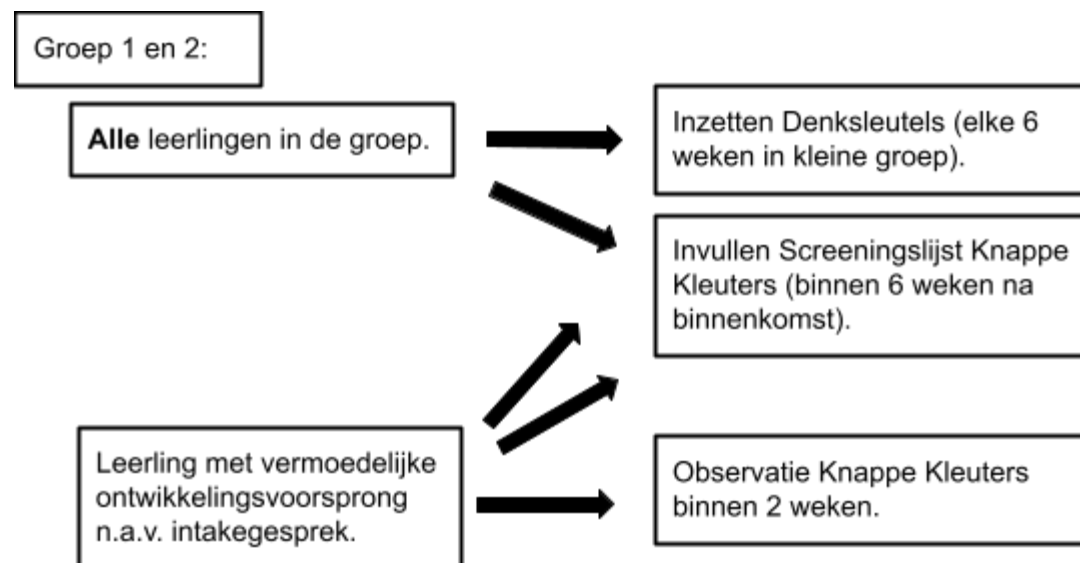
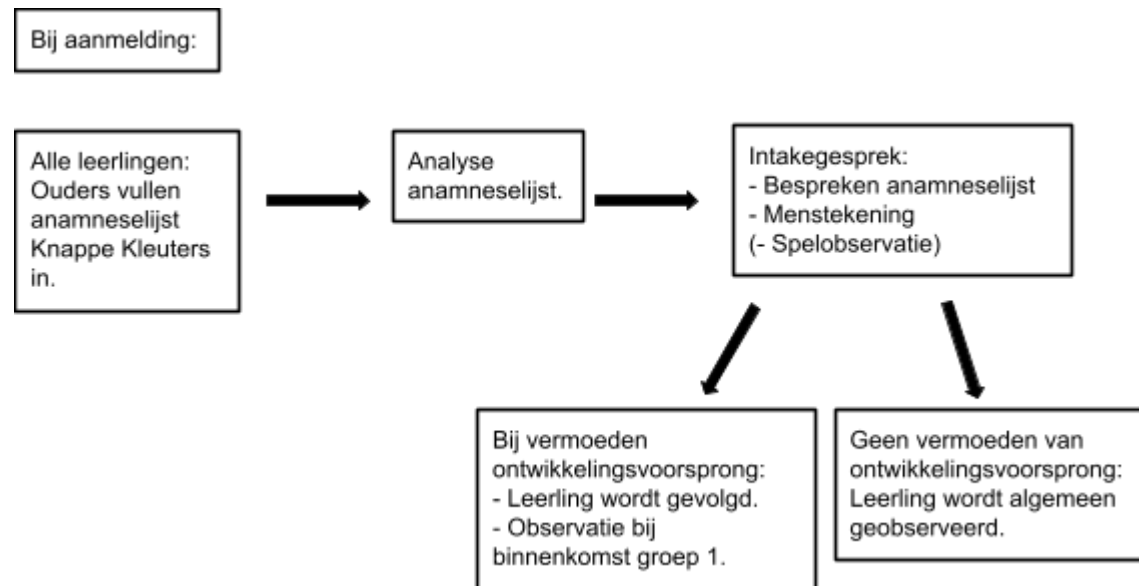
Samenvatting en route intake en signalering	2
1. De intake	3
2. Signalering groep 1 en 2	4
3. Signalering in groep 3 tot en met 8	6
4. Jaarplanning intake en signalering leerlingen groep 1 t/m 8	7
5. Signalering bij aanmelding vanaf een andere school	8
6. Signalering bij NT2 leerlingen	8
8. Uitkomst en vervolg signalering:	9
9. Bewaren van gegevens en volgen van leerlingen	10
10. Literatuur	11
11. Bijlagen	12

¹ <https://expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl/knappe-kleuters/>

² www.dhh-po.nl.

³ www.sidipo.nl.

Samenvatting en route intake en signalering



1. De intake

De intake is het belangrijkste moment van signalering. Een leerling die een ontwikkelingsvoorsprong⁴ heeft, moet het liefst al vóór of bij binnenkomst in de school worden gesignaleerd. Dit kan voorkomen dat een leerling zich aanpast aan de andere kinderen op school en gaat onderpresteren (Bakx, De Boer, Van den Brand & Van Houtert, 2016). Bij aanmelding wordt het signaleringsinstrument Knappe Kleuters ingezet. Er wordt gebruik gemaakt van een anamneselijst, een menstekening en eventueel een observatie van een spelsituatie. Dit wordt gedaan voor alle leerlingen. Zo hebben kinderen geen kans om hun talenten te verbergen in de eerste weken van het onderwijs.

De volgende onderdelen behoren tot de intake:

1. De anamneselijst

Voor de intake wordt gebruik gemaakt van de anamneselijst van Knappe Kleuters (Bijlage 1A uit de map). Een anamneselijst is een formulier dat ouders ontvangen wanneer zij worden uitgenodigd voor de intake. Op deze lijst staan vragen om via de ouders een beeld te krijgen van het kind. Een aantal van de vragen is toegespitst op het signaleren van een ontwikkelingsvoorsprong, maar daarnaast zijn er ook vragen over bijvoorbeeld gedrag, leerproblemen en persoonlijkheidskenmerken. De anamneselijst kan daarom ook het bestaande intakeformulier vervangen. In het geval dat dit niet gewenst is, kunnen de vragen over (hoog)begaafdheid worden toegevoegd aan een bestaand intakeformulier. In bijlage A staat een overzicht van de vragen die in dat geval kunnen worden toegevoegd.

2. Interpreteren anamneselijst

Het is raadzaam de anamneselijst voor de intake goed te analyseren en interpreteren zodat verhelderende en/of verdiepende vragen kunnen worden voorbereid. Hiervoor kan bijlage 1b *Interpretatie van de anamneselijst en aandachtspunten voor het intakegesprek* uit het instrument Knappe Kleuters ingezet worden.

3. Het intakegesprek

a. Bespreken anamneselijst

Tijdens het intakegesprek, dat met ouders en kind wordt gevoerd, wordt de anamneselijst doorgenomen. Bij het gesprek zijn de groepsleerkracht en eventuele (hoog)begaafdheidsspecialist aanwezig. Die laatste zou kunnen aanschuiven als uit de interpretatie van de anamneselijst een vermoeden ontstaat van een ontwikkelingsvoorsprong. Eventuele onduidelijkheden kunnen worden opgehelderd. Het is belangrijk om goed door te vragen wanneer ouders zelf een ontwikkelingsvoorsprong hebben gesignaleerd of de antwoorden van de anamneselijst hiertoe doen vermoeden.

⁴ Bij jonge kinderen wordt over een ontwikkelingsvoorsprong gesproken in plaats van over (hoog)begaafdheid.

b. Menstekening maken

Na het bespreken van de anamneselijst wordt het kind gevraagd om een menstekening te maken. Dit gaat volgens de procedure zoals beschreven in Knappe Kleuters. Deze test is oorspronkelijk opgezet om de verstandelijke mogelijkheden van een kind na te gaan en geeft daarnaast inzicht in het ruimtelijk lichaamsbeeld van een kind. Bijlage 2 *Uitwerking test van Goodenough; de Menstekening* uit het instrument Knappe Kleuters bevat de instructie en de normering voor de test⁵. Wanneer het kind zich niet voldoende op z'n gemak voelt tijdens het gesprek kan worden gekozen om de menstekening in de eerste schoolweek te laten maken.

c. Observatie spelsituatie (optioneel)

Wanneer een school extra informatie wil verzamelen gedurende de intake, kan er gekozen worden om na het maken van de menstekening ook een spelsituatie te observeren. Daarmee kan de school erachter komen wat het kind al weet en kan op het gebied van taalontwikkeling, ruimtelijk inzicht, tellen en sorteren. Bijlage 3 *Bevindingen spelsituatie* uit het instrument Knappe Kleuters kan worden ingezet om de bevindingen te noteren.

4. Analyse anamneselijst en intakegesprek

Na afloop van het intakegesprek worden de gegevens naast elkaar gelegd. Bijlage 4 *Bevindingen intakegesprek* uit het instrument Knappe Kleuters is in te vullen voor een beknopt overzicht van alle onderdelen van de signalering. Wanneer er vanuit de anamneselijst, de menstekening en/of eventueel de spelobservatie aanwijzingen zijn om een ontwikkelingsvoorsprong te vermoeden, zal deze leerling hiervan een aantekening krijgen in het dossier. De groepsleerkracht draagt hier zorg voor. Wanneer de hoogbegaafdheidsspecialist en/of ib-er niet bij het intakegesprek aanwezig waren, worden zij door de leerkracht op de hoogte gesteld. Het is belangrijk dat leerlingen waarbij een ontwikkelingsvoorsprong wordt vermoed, in de eerste weken op school direct geobserveerd worden. Hierover volgt meer informatie onder het kopje *Signaleren groep 1 en 2*.

2. Signalering groep 1 en 2

Wanneer uit bovenstaande intakeprocedure een vermoeden ontstaat van een ontwikkelingsvoorsprong, observeert de groepsleerkracht, eventueel in samenwerking met de (hoog)begaafdheidsspecialist of ib-er, het betreffende kind de eerste weken in de klas om een eventuele voorsprong te bevestigen en in kaart te brengen. Daarnaast is het aan te raden om zes keer per jaar een kleine groepsactiviteit te organiseren waarin stimulerend wordt gesignaleerd aan de

⁵ De menstekening moet worden gezien als een aanvulling op de gegevens van de anamneselijst en om een eerste beeld te schetsen van de capaciteiten van het kind. De betrouwbaarheid wordt geschat op 50 tot 75%.

hand van de Denksleutels⁶. Dit zijn sleutels met daarop een vraag of opdracht die kinderen creatief, analytisch en praktisch laat nadenken. Na de eerste keer dat de Denksleutels worden ingezet, wordt een korte screeningslijst ingevuld. Deze is te vinden in bijlage 8 *Screeningslijst* uit *Knappe Kleuters*. Wanneer er nieuwe leerlingen instromen kunnen deze aan de lijst worden toegevoegd. Mede hierdoor kunnen leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong die niet naar voren zijn gekomen uit de intake alsnog gesignaleerd worden.

1. Observaties van leerlingen die opvielen bij de intake

In de eerste week wordt bijlage 5 uit de methode *Knappe Kleuters* *Observaties eerste week* ingevuld en aan het dossier van de leerling toegevoegd. Als er meer informatie gewenst is, biedt *Knappe Kleuters* een aantal opdrachten voor in de eerste week om de eventuele ontwikkelingsvoorsprong nog gericht in kaart te krijgen. De uitkomsten van deze opdrachten kunnen tevens in het hierboven genoemde observatieformulier verwerkt worden. In bijlage B van dit protocol is een overzicht toegevoegd met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Dit kan handvatten bieden bij de observatie.

2. Inzetten van Denksleutels om stimulerend te signaleren

Minstens zes keer per jaar wordt er gebruik gemaakt van een kringactiviteit in de kleine groep met Denksleutels. Denksleutels zijn handige handvatten om leerlingen op een andere en creatieve manier aan het denken te zetten en/of het hogere orde denken te observeren. De denksleutels zijn heel gemakkelijk in te zetten en vergen weinig voorbereiding. De aangeraden groepsgrootte bij kleuters hiervoor is ongeveer vijf kinderen. Hoe vaker de Denksleutels worden ingezet, hoe beter, dit hangt af van de mogelijkheden die hiervoor zijn binnen de groep. Elke twee weken een activiteit met Denksleutels doen geeft nog beter zicht op de leerlingen. Het helpt de leerkracht stimulerend te signaleren. Het is belangrijk dat de leerkracht goed observeert en door middel van verschillende opdrachten de (leer)houding van leerlingen bestudeert. Om ook NT2 leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong goed te kunnen signaleren, is het raadzaam verschillende soorten opdrachten en vooral ook niet-talige opdrachten aan te bieden⁷.

3. Invullen van de screeningslijst

Na de activiteit met de Denksleutels kan na de eerste zes weken school de screeningslijst (bijlage 8 van *Knappe Kleuters*) worden ingevuld voor alle leerlingen. De leerkracht heeft die dag kunnen observeren hoe leerlingen reageren tijdens een stimulerende activiteit en is daardoor goed in staat de lijst voor de leerlingen in te vullen. Wanneer er nieuwe leerlingen instromen kunnen deze deelnemen aan de eerstvolgende Denksleutelactiviteit en kan de lijst daarna voor hen worden ingevuld.

⁶ De Denksleutels kunnen worden gedownload vanaf de padlet (hoog)begaafdheid van het Expertisecentrum Innoord:

https://expertisecentrum.padlet.org/expertisecentrum_innoord/Begaafdheid

⁷ Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan rekenraadsels of opdrachten die te maken hebben met ruimtelijk inzicht.

3. Signalering in groep 3 tot en met 8

Sommige leerlingen vallen als kleuter nog niet op in de groep, maar kunnen later toch een grote cognitieve voorsprong of een voorsprong op een ander gebied laten zien. Om deze leerlingen toch te signaleren wordt er aangeraden (minstens) eens in de zes weken gebruik te maken van de Denksleutels als stimulerende signaleringsactiviteit en de Quicksan van www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl elk jaar na de eerste 6 schoolweken opnieuw in te vullen.

1. Stimulerend signaleren

Stimulerend signaleren kan op veel manieren; met raadsels, breinrakers, moeilijke rekenopdrachten⁸, maar ook met Denksleutels. Door situaties te creëren die anders zijn dan de dagelijkse schoolpraktijk kunnen onderpresteerders of leerlingen die eerder niet opvielen gesignaleerd worden. Het is verstandig minstens zes keer per jaar de Denksleutels in een kleine groep in te zetten. Dit en andere stimulerende activiteiten kunnen natuurlijk veel vaker ingezet worden en kunnen ook dienen als aanbod voor (hoog)begaafden.

2. Invullen van de Quicksan

Zes weken na de start van het schooljaar wordt de Quicksan ingevuld. Dit wordt gedaan met de Quicksan van www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl. Het is wenselijk in het geval van een duobaan om de Quicksan door beide leerkrachten in te laten vullen en daarna de resultaten met elkaar te bespreken.

Het is belangrijk om voldoende contact te onderhouden met ouders in de groepen 3 t/m 8. De ouders hebben hun leerling kunnen beschrijven in de anamneselijst bij de intake, maar moeten blijvend terugkoppeling kunnen geven over het gedrag en de leerhouding van hun kind in de thuissituatie. De vermoedens en ideeën van ouders serieus nemen is essentieel voor een goede signalering. Zeker onderpresteerders kunnen zich op school heel anders gedragen dan thuis (De Boer, Van Kordelaar & Althuisen, 2016).

Scholen die de signalering op een nog hoger niveau willen uitvoeren kunnen naast de genoemde Quicksan van www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl ook gebruik maken van verdere vragenlijsten op deze website. Die zijn meer diagnosticerend van aard. Er is ook de mogelijkheid om een betaald signaleringsinstrument in de hand nemen. "Het Digitaal handelingsprotocol begaafdheid (DHH) biedt [...] met de modules quickscan, signalering, diagnose, leerlingbegeleiding en evaluatie een complete online toolkit voor het herkennen en begeleiden van begaafde leerlingen in groep 1 tot en met groep 8. Het protocol is zo opgebouwd dat na het proces van signalering en diagnostiek iedere leerkracht zelfstandig hoogbegaafde leerlingen kan begeleiden"⁹.

⁸ Voorbeelden van dit soort opdrachten zijn onder andere te vinden via de padlet:

<https://padlet.com/ExpertisecentrumInnoord/Leerlab>

⁹ Quote komt van <https://www.dhh-po.nl/>. Opgehaald op 27-01-2021.

4. Jaarplanning intake en signalering leerlingen groep 1 t/m 8

De planning voor de intake en signalering van (hoog)begaafde leerlingen van Innoord zou er als volgt uit kunnen zien. Natuurlijk is er nog meer mogelijk, zowel naar aanleiding van de intake (Knappe Kleuters) als bij het stimulerend signaleren in hogere groepen.

	Intake	Gr 1 en 2	Gr 3 t/m 8
Voor en bij aanmelding	Anamneselijst		
Bij aanmelding	Intakegesprek Menstekening (Spelobservatie)		
Eerste 2 schoolweken		Observatie adhv Knappe Kleuters	
Schoolweek 6		- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Invullen Quickscan	- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Invullen Quickscan
Schoolweek 12		- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Quickscan invullen voor nieuwe leerlingen	Stimulerend signaleren met de Denksleutels
Schoolweek 18		- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Quickscan invullen voor nieuwe leerlingen	Stimulerend signaleren met de Denksleutels
Schoolweek 24		- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Quickscan invullen voor nieuwe leerlingen	Stimulerend signaleren met de Denksleutels
Schoolweek 30		- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Quickscan invullen voor nieuwe leerlingen	Stimulerend signaleren met de Denksleutels
Schoolweek 36		- Stimulerend signaleren met de Denksleutels - Quickscan invullen voor nieuwe leerlingen	Stimulerend signaleren met de Denksleutels

5. Signalering bij aanmelding vanaf een andere school

Wanneer een kind, bijvoorbeeld na verhuizing, aangemeld wordt, kan het onderwijskundig rapport van de vorige school aanwijzingen bevatten die duiden op (hoog)begaafdheid of behoefte aan verrijkingsonderwijs. Het is belangrijk dat er een gesprek met ouders en kind volgt zodat de leerling zo snel mogelijk in kaart wordt gebracht op de nieuwe school. Daarnaast is het vroegtijdig signaleren essentieel, ook voor leerlingen bij wie (nog) geen vermoeden is van (hoog)begaafdheid, zodat de leerling niet kan gaan onderpresteren. Het invullen van de Quickscan en het gebruik maken van de Denksleutels en andere stimulerende signaleringsactiviteiten zijn hierbij van belang.

6. Signalering bij NT2 leerlingen

(Hoog)begaafdheid signaleren bij leerlingen die het Nederlands niet van huis uit hebben meegekregen, is ingewikkeld. Dit komt omdat taal vaak een grote rol speelt in signaleringsinstrumenten, waardoor NT2 leerlingen minder opvallen. Dit betekent echter niet dat deze leerlingen niet (hoog)begaafd kunnen zijn of dat scholen met een groot aantal NT2 leerlingen geen (hoog)begaafde leerlingen hebben. Het is belangrijk om bij deze leerlingen te letten op niet-talige kenmerken. Bijvoorbeeld hun gedrevenheid, het hoge ontwikkelingspotentieel, hun sensitiviteit en creërende (denk)vermogen (School aan zet, z.j., p. 1) en andere kenmerken zoals genoemd in bijlage B. Door stimulerend te signaleren is het mogelijk deze leerlingen te stimuleren hun capaciteiten te laten zien. Hiervoor kunnen niet-talige breinkrakers of rekenraadsels worden ingezet. Ook is de inzet van Denksleutels erg gepast om dit te bereiken (School aan zet, z.j.).

7. Signalering van onderpresteerders

Onderpresteren betekent dat kinderen niet functioneren op het niveau dat op basis van hun capaciteiten verwacht kan worden. Volgens Bakx, De Boer, Van den Brand & Van Houtert (2016) zijn verschillende vormen van onderpresteren te onderscheiden:

- Relatieve onderpresteerders: Zij scoren als een gemiddelde leerling. Ze presteren dus voortdurend onder hun niveau, maar vallen niet op binnen de groep.
- Absolute onderpresteerders: Deze leerlingen vallen op door hun slechte prestaties, die niet in overeenstemming zijn met hun soms vergaande interesses en algemene ontwikkeling.

Wanneer de stappen uit dit protocol worden opgevolgd en er een passend aanbod wordt gefaciliteerd voor de gesignaleerde leerlingen, kan onderpresteren op school voorkomen worden. Echter kan het zijn dat niet alle leerlingen gesignaleerd zijn, omdat onderpresteren een verschijnsel is dat regelmatig voorkomt bij (hoog)begaafde kinderen en onderpresterende leerlingen vaak gedrag vertonen waardoor er niet snel gedacht wordt aan (hoog)begaafdheid. Een leerling kan bijvoorbeeld een negatieve houding hebben of weinig taakgericht zijn. In bijlage C is een lijst te vinden van kenmerken die deze onderpresteerders kunnen laten zien. Ook de verschillende profielen van (hoog)begaafdheid zoals opgesteld door Betts & Neihart (2010), kunnen inzicht geven in kenmerken van (hoog)begaafde

onderpresteerders. Een korte weergave hiervan is te vinden in bijlage D.

8. Uitkomst en vervolg signalering:

De hierboven uitgewerkte procedure heeft drie mogelijke uitkomsten:

1. de leerling valt niet op bij de signalering als (hoog)begaafd
2. de leerling valt op als (hoog)begaafd
3. de resultaten van de signalering zijn onduidelijk of tegenstrijdig

1. De leerling valt niet op bij de signalering

Er wordt verder op gebied van (hoog)begaafdheid geen actie ondernomen tot de situatie eventueel op een later moment hier wel om vraagt. Bijvoorbeeld in het geval van een leerling die pas in een later jaar door middel van stimulerend signaleren gaat opvallen.

2. De leerling valt op als (hoog)begaafd

De volgende stappen worden genomen:

- Een kindgesprek om de eigen beleving, ervaringen en wensen van de leerling in kaart te brengen.
- De informatie uit de signaleringsfase en het kindgesprek wordt besproken met de ouders. Dit kan het best door de leerkracht in samenwerking met de ib-er en eventuele specialist (hoog)begaafdheid gedaan worden.
- Er wordt een passend aanbod opgesteld en gefaciliteerd voor de leerling in samenspraak met leerling, ouders en school. Dit aanbod wordt stelselmatig geëvalueerd en waar nodig aangepast.

3. De resultaten van de signalering zijn onduidelijk of tegenstrijdig

Vervolgstappen zijn nodig om de leerling beter in kaart te krijgen. De volgende stappen kunnen worden gevolgd:

- Een kindgesprek om de eigen beleving, ervaringen en wensen van de leerling in kaart te brengen.
- Gesprek met ouders specifiek over de resultaten en observaties die gericht zijn op (hoog)begaafdheid. Hierin wordt ook gekeken naar de thuissituatie.
- Het invullen van specifieke en uitgebreidere vragenlijsten van www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl¹⁰. Dit zou een start kunnen zijn van een fase van diagnostiek. Eventueel kan er een (intelligentie)onderzoek worden aangevraagd bij het Expertisecentrum Innoord. Het advies is om hier alleen toe over te gaan, wanneer de casus onduidelijk blijft en er door middel van gesprekken en de diagnostiek van bovenstaande website geen antwoord op de vragen komt.
- De uitkomst van het vervolgonderzoek zal uitwijzen of er toch sprake is van (hoog)begaafdheid of dat er op een ander facet vervolgonderzoek zal moeten komen.

¹⁰ Wanneer de school gebruik maakt van DHH-PO of SIDI-PO kunnen hier de diagnostische vragenlijsten van gebruikt worden.



9. Bewaren van gegevens en volgen van leerlingen

De ingevulde anamnese, observatiegegevens en signaleringslijsten worden bewaard in het digitale leerling-dossier en worden verwerkt in de documentatie behorende bij Kindkans. Verslagen van gesprekken met leerling en ouders in deze fase worden, evenals de beschrijving van de conclusies en het vervolgtraject, opgeslagen in het digitale leerling-dossier. Ook is het belangrijk om het aanbod dat de leerling krijgt goed te documenteren en dit bij te stellen als blijkt dat daar behoefte aan is.

10. Literatuur

Bakx, A., De Boer, E., Van den Brand, M. & Van Houtert, T. (2016). *Werken met begaafde leerlingen in de klas*. Assen: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum.

Betts, G.T. & Neihart, M. (2010). Revised profiles of the gifted and talented. Opgehaald van <https://talentstimuleren.nl/?file=553&m=1370389145&action=file.download> op 03-02-2021.

De Boer, E., Van Kordelaar, N. & Althuisen, M. (2016). *PS:{P,O} → {l,p,r,w,...} Een andere kijk op (onder)presteren*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

School aan zet. (z.j.). *Kwaliteitskaart. Stimulerend signaleren*.

Begaafde leerlingen signaleren én stimuleren binnen een rijke leeromgeving.

11. Bijlagen

Bijlage A: Essentiële vragen over (hoog)begaafdheid om toe te voegen aan een intakeformulier.

Deze vragen zijn afkomstig uit de anamneselijst van Knappe Kleuters. Wanneer een kind een opvallende ontwikkeling heeft op twee van de vier gebieden gezondheid, motorische ontwikkeling, taalontwikkeling of sociaal/emotionele ontwikkeling is het belangrijk deze leerling verder te volgen. Kijk zowel naar deze losse vragen als naar het geheel van antwoorden op deze vragen om een goed beeld van de leerling te krijgen.

1. Heeft uw kind gekropen? Of het kruipen overgeslagen.

Kruipen overslaan kan wijzen op een ontwikkelingsvoorsprong.

2. Op welke leeftijd kon uw kind zitten?

3. Op welke leeftijd kon uw kind (los) staan?

4. Op welke leeftijd kon uw kind lopen?

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong gaan vaak al vroeg zitten, staan of lopen. Soms komt het ook voor dat dit juist pas héél laat gebeurt. Het kind wil dat zeker weten dat het het kan voordat hij/zij het probeert.

5. Kan uw kind zich al zelfstandig aankleden?

Eerder dan 4 jaar kan duiden op een voorsprong, maar vaak hebben kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong juist extra moeite hiermee.

6. Heeft u kind weinig, normaal of veel slaapbehoefte?

Zowel veel slaapbehoefte als pas heel laat in slaap vallen kunnen kenmerken zijn.

7. Was uw kind als baby extra alert? wel/niet.

Hoogbegaafden zijn vaak als baby extra alert geweest.

8. Was uw kind als baby veel wakker? wel/niet.

Hoogbegaafden hadden vaak als baby voldoende aan een kort slaapje.

9. Vanaf welke leeftijd was uw kind overdag zindelijk?

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zijn vaak vroeg zindelijk.

10. Heeft uw kind een kinderdagverblijf/peuterspeelzaal of gastouder bezocht? Zo ja, hoe heeft uw kind dit ervaren?

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong laten vaak ook hier al verveling of ongemak zien. Tenzij ze al met ontwikkelingsgelijken zitten.

11. Extra ruimte voor opmerkingen bij een zintuigelijke ontwikkeling.

Hoogbegaafden zijn vaak gevoeliger op gebied van hun zintuigen.

12. Zit er hoogbegaafdheid in de familie? Wel/niet/onbekend.

Hoogbegaafdheid is erfelijk.

13. Heeft uw kind gebrabbeld? (Wat u wel kon begrijpen).

Hoogbegaafden zeggen vaak al vroeg echte woorden en brabbelen weinig.

14. Maakt uw kind nu correcte zinnen?

Hoogbegaafden spreken vaak al heel vroeg (2,5 jaar) in correcte zinnen en hebben een grote woordenschat.

15. Hoe oud was uw kind toen hij/zij abstracte begrippen correct gebruikte?

Hoogbegaafden laten dit vaak al heel vroeg zien (1,5 jaar).

16. Als uw kind na het 3e jaar is begonnen met spreken, sprak het dan in correcte zinnen?

Sommige hoogbegaafden willen geen fouten maken en gaan pas laat praten, maar dan wel direct met correcte zinnen.

17. Kan uw kind een gebeurtenis navertellen?

Een hoogbegaafd kind kan soms al vanaf 2,5 jaar een gebeurtenis van een hele dag navertellen.

18. Vanaf welke leeftijd kan uw kind logisch redeneren en heeft het inzicht in oorzaak-gevolg?

Hoogbegaafde kinderen zijn al vroeg in staat logisch te redeneren.

19. Kent uw kind veel woorden?

Hoogbegaafde kinderen hebben al vroeg een grote woordenschat. Het is vaak opvallend omdat kinderen woorden gebruiken die je niet verwacht op die leeftijd.

20. Heeft uw kind belangstelling voor cijfers en letters?

Veel hoogbegaafde leerlingen kunnen al goed tellen en/of lezen wanneer zij 4 jaar zijn.

21. Kan uw kind zijn/haar eigen naam schrijven?

Dit is een teken van een ontwikkelingsvoorsprong.

22. Stelt uw kind veel vragen? soms/ja/nee

Hoogbegaafde kinderen zijn vaak heel nieuwsgierig (naar actuele of grote onderwerpen) en gebruiken vaak het woord waarom.

23. Welke taal wordt er thuis gesproken?

Een ontwikkelingsvoorsprong is moeilijker te signaleren bij NT2 leerlingen, maar die kan er wel zijn. Als ouders vlot Nederlands hebben geleerd kan dit ook een voorbode zijn voor een ontwikkelingsvoorsprong bij het kind.

24. Is uw kind creatief m.b.t. knutselen?

Een kind dat heel nauwkeurig en motorisch goed knutselt en daarbij creatief denkt, kan een ontwikkelingsvoorsprong hebben.

25. Is uw kind creatief m.b.t. oplossingen bedenken en fantasie?

Veel creativiteit, fantasie en het bedenken van oplossingen kan duiden op een ontwikkelingsvoorsprong.

26. Maakt uw kind gemakkelijk contact met volwassenen?

Hoogbegaafde kinderen leggen graag en makkelijk contact met volwassenen.

27. Begrijpt uw kind grapjes of humor van een volwassenen?

Hoogbegaafde kinderen vallen op doordat zij vaak de enige zijn die lachen wanneer er een volwassen grapje wordt verteld in de klas. Ze kunnen zelf ook dit soort humor gebruiken om contact te maken met volwassenen.

28. Is uw kind leergierig?

Hoogbegaafde leerlingen zijn vaak nieuwsgierig en daardoor ook leergierig.

29. Kan uw kind langere tijd zelfstandig geconcentreerd spelen (>15 minuten).

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen soms vanaf 2 jaar al 1,5 uur geconcentreerd zelfstandig spelen. Ook kan het juist voorkomen dat deze kinderen helemaal niet zelfstandig kunnen spelen en altijd een volwassene nodig hebben.

30. Speelt uw kind voornamelijk met oudere kinderen, leeftijdsgenoten,



jongere kinderen of alleen?

Hoogbegaafde kinderen spelen het liefst met wat oudere kinderen, maar het kan ook zijn dat ze hele jonge kinderen kiezen om 'voor te zorgen' en in gebrek aan een passend maatje liever alleen spelen.

31. Gedragskenmerken. Het is verstandig de volgende gedragskenmerken te laten terugkomen in het intakeformulier. Ouders kunnen eventueel op een schaal aangeven of dit gedragskenmerk van toepassing is.

- **afwachtend**
- **aanpassen**
- **beweeglijk**
- **snel afgeleid**
- **wisselende stemmingen**
- **nerveus**
- **vrij** (kan geïnterpreteerd worden als een beetje brutaal)
- **dominant**
- **onvermoeibaar**
- **aandacht vragen**
- **voorzichtig**
- **initiatief**
- **angstig**

Deze kenmerken kunnen wijzen op een ontwikkelingsvoorsprong.

Bijlage B: Kenmerken van (hoog)begaafdheid

<https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid>

Kenmerk	Toelichting
Sterk potentieel	(Hoog)begaafde leerlingen beschikken over een in aanleg aanwezig potentieel om tot uitzonderlijke prestaties te komen, behorend bij de beste 10%, op één of meerdere begaafdheidsgebieden
Dynamisch	De ontwikkeling van talent is een langdurig en dynamisch proces. Zowel persoonlijkheidseigenschappen als de interactie met de omgeving zijn mede bepalend voor de mate waarin het aanwezige potentieel tot zijn recht komt (Mönks, Heller en Gagné)
Creatief denkvermogen	Een (hoog)begaafde leerling beschikt over een hoge intelligentie in combinatie met een creatief denkvermogen (Renzulli, Mönks, Sternberg)
Intrinsieke motivatie	Daarnaast is er sprake van een intrinsieke motivatie (doorzettingsvermogen) om een taak te volbrengen wat zich onder andere uit in een sterke gedrevenheid wanneer iets hun interesse heeft (Renzulli, Mönks)
Domein-specifiek	(Hoog)begaafdheid is domeinspecifiek (Gardner, Heller en Gagné)
Meer-dimensioneel	(Hoog)begaafdheid is geen eendimensionaal begrip dat is uit te drukken in een criterium als een IQ "score" > 130. Een hoge score is wel een sterke indicatie van een hoge intelligentie, maar een lagere score sluit dit niet uit. (Hoog)begaafdheid omvat in ieder geval meer dan een hoge intelligentie en intelligentie omvat meer dan een IQ test meet (Gardner, Sternberg)
Kenmerken begaafdheid	Op een gemiddelde populatie heeft 10% van de leerlingen kenmerken die kunnen duiden op (hoog)begaafdheid (Mönks, 1995), waaronder indicaties die duiden op een hoge intelligentie
Zijnskenmerken	Kenmerken die (mede) het 'zijn' van een begaafd kind bepalen, kunnen zijn: de lat hoog leggen (perfectionisme), kritische instelling, groot rechtvaardigheidsgevoel en gevoeligheid/sensitiviteit (Kieboom, 2016) en o.a. intensiteit, nonconformiteit en een hoge mate van zelfbewust zijn (Silverman, 1993).

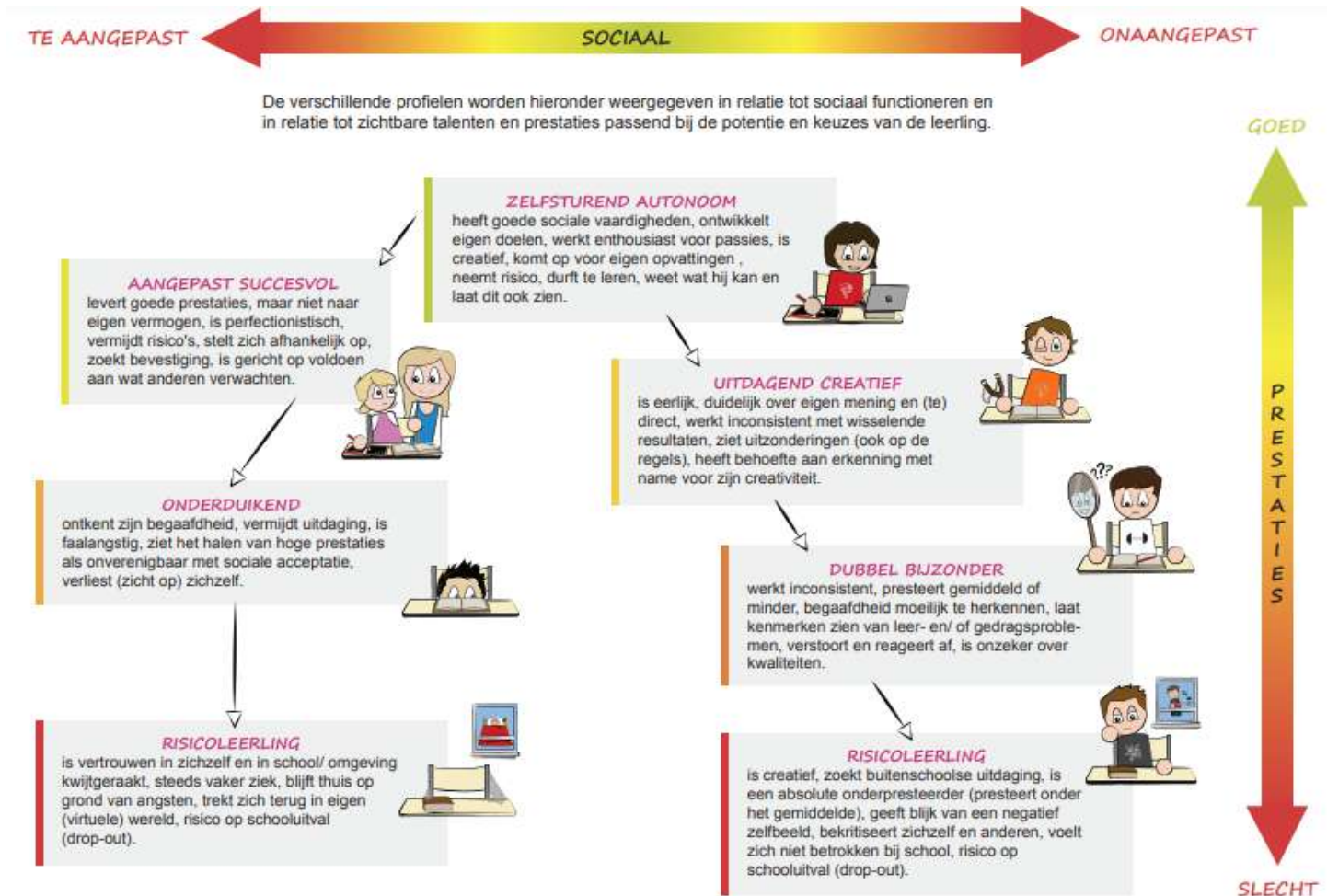
Bijlage C: Indicaties van onderpresteren bij leerlingen met kenmerken van begaafdheid.

<https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid/onderpresteren>

Kenmerk	Toelichting
Grote en uitzonderlijke kennis (+)	Heeft vaak kennis die nog niet in de groep is behandeld en een grote algemene ontwikkeling.
Grote interesse (+)	Heeft op veel gebieden belangstelling en ze houden ervan om dingen te onderzoeken, bijvoorbeeld door in de vrije tijd veel te lezen of op een andere manier informatie te verzamelen. Als een onderwerp (dat vaak wat moeilijker is) zijn/haar interesse heeft, begrijpt en onthoudt hij/zij veel.
Wisselend schoolwerk (+/-)	Laat vaak wisselend schoolwerk zien: afnemende prestaties, maar weet bij ingewikkelde vragen juist wel het goede antwoord, presteert mondeling beter dan schriftelijk en komt beter uit de verf bij individueel onderwijs op maat dan bij het regulier groepsonderwijs.
Positief thuiswerk (+)	Werkt thuis vaak verder aan zelfgekozen schoolprojecten en ontwikkelt thuis op eigen initiatief allerlei activiteiten.
Grote verbeelding (+)	Heeft vaak een levendige, grote verbeelding en is creatief (in denken).
Hoge mate van sensitiviteit (+)	Geeft vaak blijk van een enorme sensitiviteit: ten opzichte van zichzelf, maar ook van anderen. Dit maakt dat hij/zij erg gevoelig kan zijn.
Afnemende schoolprestaties (-)	Opvallend is dat de schoolprestaties afnemen; presteert (vooral in schriftelijk werk) beneden niveau, in elk geval beneden eigen niveau, maar soms zelf ook beneden groepsniveau. Schrijft vaak slordig, houdt niet van instampen en inprenten, mist leerinhouden en instructiemomenten en is slechts selectief enthousiast: wel voor nieuwe onderwerpen, niet voor uitwerkingen (zie ook kenmerk 3: wisselend schoolwerk).
Negatief gedrag (-)	Vertoont in de klas vaak negatief gedrag, wordt als lastig en onaangepast ervaren, vraagt steeds om aandacht, verveelt zich, droomt weg en wijst pogingen van de leraar om zich aan de groepsnormen te conformeren, af.
Haperende sociaal-emotionele ontwikkeling (-)	Is vaak ontevreden over zichzelf en de verrichte werkzaamheden, vermijdt nieuwe activiteiten uit angst voor mislukking, heeft minderwaardigheidsgevoelens, is wantrouwend of onverschillig en doet niet graag mee aan groepsactiviteiten, is minder populair bij leeftijdsgenootjes en zoekt vriendjes onder gelijkgestemden.
Geringe taakgerichtheid (-)	Is vaak weinig taakgericht. Heeft een laag werktempo, heeft huiswerk vaak niet af, stelt zichzelf onrealistische doelen, is snel afgeleid, vergeetachtig en/of impulsief, heeft geen duidelijk leertraject voor ogen, heeft een korte spanningsboog, voelt zich hulpeloos, wil niet geholpen worden en wil zelfstandig zijn.
Negatieve houding (-)	Heeft vaak een wisselende motivatie, heeft een hekel aan routine, verzet zich tegen autoriteit, neemt geen verantwoordelijkheid voor eigen daden en staat onverschillig of afwijzend tegenover de school.

Bijlage D: Profielen van begaafde leerlingen

www.talentstimuleren.nl



Voor meer informatie bekijk ook de link:

<https://talentstimuleren.nl/?file=2867&m=1525868108&action=file.download>